№ 124 ՇԱԲԱԹ 8 ՅՈՒՆԻՍԻ **1913** ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ՇԱԲԱԹ 8 ՅՈՒՆԻՍԻ № 124

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

Կովկասից դուրս գանվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и Ko, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая 38, Փարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

1913 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 Թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» եւ հայ կինը», 2) «Մշակի» քառասնամեակ»:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՄՇԱԿԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաեւ երկրորդ մասնավճար **5** րուբլին, որպէսզի թերթի առաքման գործում յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ:

Տարեկան բաժանորդավճարը լրացնողները կը ստանան նաեւ խոստացված ՊՐԷՄԻԱՆԵՐԸ:

ԲԺԻՇԿ
ՄԱԿԱՐԵԱՆՑԸ
Մայիսի 15-ից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը
ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ
Մասնագիտաբար—միզասեռական, վեներական, սիֆիլիս և կաշուի հիւանդութիւններ:
Հասցէն՝ Верхній Бульваръ, д. Зипаловой.
(օ.մ.) առ. 401. 20—8

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. Յ. ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆ
(Նախկին օգնական համալսարանի)
Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը
Ամեն օր՝ առաւօտեան ժ. 9—1½-ը և երեկ. ժ. 4—7-ը
Վելեամինովսկայա փողոց № 4, բն. 3.
առ. (օ.մ.) 129. 50—44

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ

—

«Մշակի» այսօրվայ համարից ընթերցողները կը տեղեկանան այն ճառախօսութիւնների մասին, որոնք տեղի են ունեցել Պետական Դումայում հայկական հարցի մասին:

Հեռագրական գործակալութիւնը առաջ է բերել կրճատ կերպով պատգամաւորներ Պ. Ն. Միլիւկօվի և Մ. Ի. Պապաջանեանի ասածները:

Երկուսի ճառերի մէջ էլ ընդգծված է հայկական րէֆորմների կարեւորութիւնը և անյետաձգելիութեան պահանջը, միեւնոյն ժամանակ առանձնապէս շեշտված է Ռուսաստանի հեղինակաւոր միջամտութեան նպատակայարմարութիւնը:

— Հայերը օրինապահ են և չունեն անջատական ձգտումներ, բայց կարիք ունեն բաւարար պետական կարգ ու կանոնի,—ասում են հայ դատի փաստաբանողները:

Ռուսաստանը քաղաքական մեծ սխալ է գործել,—ասում է Միլիւկօվը—չօգտվելով յարմար դէպքից, երբ Անգլիան առաջարկում էր նրան 1904 Թւին միջամտել Փոքր-Ասիայի վարչական գործերի մէջ և, գապելով աւազակաբարոյ տարրերը, հնարաւորութիւն տալ հայի կուլտուրական պէտքերին՝ բաւարարութիւն ստանալու:

Նկարագրելով երկրի և ազգաբնակութեան անմխիթար վիճակը, ճառախօսները համարում են, որ վերանորոգված Թիւրքահայաստանում պէտք է լինի եւրոպական կարգ ու կանոն եւրոպական հսկողութեան տակ և նրա գեներալ-նահանգապետը եւրոպացի:

Մանրամասնութիւնները կը ստանանք մի շաբաթից յետոյ:

Ցաւալի է, որ արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը հիւանդութեան պատճառով անկարող է եղել ներկայ լինել Պետական Դումայի նիստին և անձամբ պարզաբանել ռուսական արտաքին քաղաքականութեան արդի վիճակը և տիրող հայեացքները:

Ա. Ք.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Քիւրդստանում սկսված յուզմունքների պատճառով, շարունակ Թիւրքաց զօրքեր են դիմում այնտեղ: Հայերի սպանութիւնները սաստկացել են առանձնապէս Սղերտի շրջակայքում:

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են. «Ռուսաստանից եկած ախալքալաքցի հայ Օնիկ Նադեանը՝ 18 տարեկան՝ անյայտ պատճառներով ձերբակալվեց Թիւրք իշխանութիւններից: Լուրերի համաձայն ուրիշ շատ ռուսահպատակներ վերջին օրերս կալանաւորվել են Կ. Պօլսում Թիւրքաց զինուորա-դաշտային դատարանի կարգադրութեամբ»:

—

«Р. Молва»-ին հաղորդում են

«Times» լրագրի Պետերբուրգի Թղթակցի հեռագրի բովանդակութիւնը հայկական հարցի առիթով:

Թղթակիցը հեռագրում է իր լրագրին, որ ռուսաց դիպլոմատիան վերջերս առանձին հետաքրքրութիւն է ցոյց տալիս դէպի Թիւրքահայաստանը. ռուս հիւպատոսները հաղորդում են, որ հայկական վիլայէթներում մեծ յուզմունք է տիրում. քիւրդերը և հայերը եռանդով զինվում են, առաջինները յարձակման նպատակով, երկրորդները՝ ինքնապաշտպանութեան համար: Զգտելով խափանել Գերմանիայի միջամտութիւնը հայկական գործերում, որ հնարաւոր է ներկայանում բարդութիւնների դէպքում, ռուսաց կառավարութիւնը առանձնապէս պնդում է լայն բարենորոգումների անյապաղ գործադրութեան վրա: Այս օրերս Ռուսաստանը դիմեց մեծ պետութիւններին մի հրահանգ նոտայով, որի մէջ առաջարկութիւն կար Կ. Պօլսում վեց մեծ պետութիւնների դեսպանների քննութեանը ենթարկել հայկական բարենորոգումների նախագիծը, որոնց հիմունքում կարելի է դնել 1895 Թ. մշակված ծրագիրը:

—

Կարաուրգանից հեռագրում են «Баку»-ին.

«Վանի վալին ենթարկվեց քիւրդերի յարձակման, որոնք Միր-Մհէի առաջնորդութեամբ էին, և ստիպված էր նահանջել իր զօրամասով և երկու Թնդանօթով հայկական Վայոց-Ձոր գիւղը»:

—

Յունիսի 2-ին (Ն. տ.) Փարիզում, Երկրագործների դահլիճում, նախագահութեամբ Ֆրանսիական ակադէմիայի անդամ Դընի Կօշէնի, Արշակ Չօպանեան կատարել է մի դասախօսութիւն Հայաստանի, նրա պատմութեան, բանաստեղծութեան և արուեստի մասին:

—

Յունիսի 3-ին Փարիզում, Ֆրանսիական Աշխարհագրութեան Ընկերութեան մէջ դասախօսութիւն է կարդացել Վիկտոր Բէրար և մի ճառ է արտասանել Պօղոս Նուպար-փաշան հայկական հարցի մասին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

—o—

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

—

Երէկուան «La Turquie» յիշեալ խորագրին տակ խմբագրական մը կը գրէ և նախ մէջ կը բերէ 1889-ին օսմ. բանակին մէջ ծառայող գերմանացի զօրավար Մօլտկէի «Երեւլեան նամակներէն» հետեւեալ ուշագրաւ տողերը հայերու մասին.

«Ասիոյ հայերը բազմաթիւ և հուժկու ցեղ մըն են, վարժուած հնազանդութեան և մեծ մասամբ բարեկեցիկ կեանք մը ապրող: Ներկայ րոպէին հայ ցեղը կրնայ աւելի հաւատարմութիւն և անձնուիրութիւն ցոյց տալ Բ. Դրան հանդէպ, քան Թէ քիւրդ, արաբ կամ լազ բնակչութիւնը: Հաֆըզ-փաշա նպատակ ունէր իւրաքանչիւր տասնապետի խումբի մը մէջ ընդունիլ հայ զինուոր մը այս մտադրութիւնը եթէ իրագործուէր. քանիերորդ զօրաբանակ մը կազմուած պիտի ըլլար հայ ժողովրդի պատկանող անձերէն: Ես բոլորովին չեմ ընդունիր այս ծրագիրը, որովհետեւ ամենէն վերջը զինուորագրուած քիւրդը անգամ ինքզինքը միշտ արտօնեալ պիտի կարծէ հրամաններ տալու բայային: Բայաները շատ դժբաղդ կեանք մը պիտի անցնեն և այնքան աւելի միջակ զինուորներ պիտի ստացուի, որքան հայերուն համար ջնջուած պիտի ըլլայ նոյնիսկ ամենէն ստորին ստորադասներէ բարձրանալու ունէ հեռանկար:

«Եթէ, ընդհակառակը, մեր րէդիֆներու իւրաքանչիւր զօրագունդին հետ կազմուած չորրորդ վաշտ մը բաղկացած ըլլայ հայերէ, բայան պիտի կրնայ յառաջանալ բանակին մէջ, մինչև բին-բաշիի աստիճանը. իսլամ և քրիստոնեայ վաշտերու մէջ որոշ մրցում մը առաջ պիտի գայ, և այդ մրցումը երկու կողմերուն համար ալ նպաստաւոր պիտի ըլլար: Բայաներու կողմէ աւելի վստահութեամբ պիտի ընդունուէր այդ միջոցը, բանակը նոր կարեւոր ոյժ մը պիտի ստանար և երկիրը զգալի թեթեւացում մը պիտի ընդունէր: Քրիստոնեայ ժողովրդին ազատագրութիւնը Թերեւս այսպէսով ամենէն դիւրին և ամենէն ուղիղ ճամբով պատրաստուած պիտի ըլլար»:

Մարաջախտ ֆօն Դէր-Գօլց Թերեւս իմաստուն կերպով գործած պիտի ըլլար իր ձեռնարկած կազմակերպութեանը մէջ աշխատելով գործադրել գաղափարները իր համբաւաւոր նախորդին, որուն կարծիքը վերջին իրադարձութեանց կընծայէ մասնաւոր այժմէութիւն մը:

Մարաջախտ ֆօն Դէց-Գօլց տրամագծօրէն հակառակ մեթոդի մը հետեւեցաւ և ձեռք բերած արդիւնքը յայտնի է: Սակայն անոնց համար, որ կը փնտռեն կայսրութեան փրկութիւնը վարչական ապակեդրոնացումի մէջ, այնտեղ կայ կատարել ծրագիր մը ոչ Թէ զինուորական, այլ նաեւ քաղաքական ու ընկերային:

Ճարտարագործ, տոկուն և յառաջդէմ ցեղ, ընդունակ գիտութեանց, ուսումնասիրութեան և երեւակայութեան գործերու, հայերը, որոնց օսմ. հայրենասիրութիւնը փայլուն կերպով հաստատուեցաւ, օսմ. վերածնութեան համար այնպիսի տարր մըն են, որուն օժանդակութիւնը անգին է:

Այս օժանդակութիւնը կատարելապէս ձեռք ձգելու համար, բաւական է անվերապահօրէն և առանց սեղմումի հայերուն ընծայել այն գոհացումները, որոնց իրաւունք ունին անոնք:

Հայերը իրենց պահանջումներուն մէջ կը մնան իրաւունքի և արդարութեան ճշգրիւ գծած սահմանին մէջ, և իրենց փափաքն ալ շատ աւելի է, Թէ Թելադրուած է օսմ. հայրենիքին կապուած մնալու մասին իրենց ունեցած շահէն, քանի որ ամենասերտ կապեր ունին այդ հայրենիքին հետ: Հայերը ոչ միայն չափազանց պահանջումներ չըրին սուրիական նահանգային ժողովներուն պէս, այլ իրենց պահանջումը այն է լոկ, որ յարգուին ոտնակոխ եղած իրենց իրաւունքները, իրենց ինչքերը, որոնք խիստ յաճախ իրենցմէ կը բռնագրաւուին, և իրենց կեանքը, որուն շարունակ կը սպառնան աւազակներուն վոհմակները: Պէտք չծանրանանք մանրամասնութիւններուն վրայ այս պահանջումներուն, որ երկարօրէն պարզուած են հայոց պատրիարքարանին մէկ յուշագրութեանը մէջ, զոր այստեղ հրատարակեցինք, և անոր յաջորդեց առջի օր եպարքոսին ուղղուած նոր զեկոյց մը:

Կայս. կառավարութեան անմիջական ու ստիպողական շահը կը պահանջէ վերահաստատել կարգը, կանոնն ու ապահովութիւնը Սեբաստիոյ, Կարնոյ, Բաղէշի, Վանայ, Տիգրանակերտի և Խարբերդի նահանգներուն մէջ, խիստ շարժելով սարսափ ու աւեր սփռող աւազակներուն դէմ:

Յետոյ, հարկ է սկսիլ մաքրագործումի, այժմէն ձեռնարկելով ջնջելու աւազակութիւնն ու անոր հնաւանդները, և այս կերպով կարելի պիտի ըլլայ իրապէս ուսումնասիրել և Հայաստանի նահանգներուն մէջ գործադրել անոնց յարմար եղած վարչային ապակեդրոնացումի դրութիւնը: Ոչ ոք կուրանայ անշուշտ, Թէ ասիկա երկրաշունչ գործ մըն է և խորհրդածութեան կարօտ է. բայց մինչև որ անիկա ի գլուխ հանուի, կառավարութիւնը պարտի ապահովել հանդարտութիւնը, ամենայոռի չափազանցութեանց ենթակայ այս նահանգներուն մէջ:

Գիտենք, Թէ կեդրոնի իշխանութիւնը արդէն միջոցներ ձեռք առած է այս ուղղութեամբ: Եթէ անոնք անբաւական են, պէտք է որ իր գործողութիւնը զգալի ըլլայ աւելի ազդու կերպով մը:

(«Մանչ. Էֆ.»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԷՋ ԾԱԳԱԾ ԳԺՏՈՒԹԻՒՆ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
6 յունիսի

Սօֆիա.—Բօլգարիայի պատասխանը սերբիական պահանջներին՝ դաշնագիրը վերաքննելու համար՝ կը ստացվի յունիսի 6-ին: Նրա մէջ առաջ են բերվում առարկութիւններ Սերբիայի արած պահանջների դէմ և ցոյց է տրվում, Թէ Բօլգարիան կատարել է իր ստանձնած բոլոր պարտաւորութիւնները, և հրաժարվում է դաշնագրի որեւէ փոփոխման. ապա ընդգծվում է, որ Սերբիայի արգումենտացիան հիմնըված է գաղտնի ցանկութեան վրա, որ ծագել է դեռ պատերազմից առաջ, ընդարձակել իր հողային տիրապետութիւնները ի հաշիւ Բօլգարիայի:

—

Բէլգրադ.—Բօլգարական պատասխանի առիթով Սերբիայի առաջարկութեան դեմօբիլիզացիայի մասին «Սամօուպրավա» գրում է. «Բօլգարիայի պատասխանը շատ անորոշ է և խուսափողական, որովհետեւ Բօլգարիայի առաջարկած պայմանը, որ Ռուսաստանը վճիռ կայացնէ 7 օրվայ միջոցում, բնաւ չէ կարող համարվել իբրեւ պատասխան առաջարկին՝ դեմօբիլիզացիայի մասին: Ապա Բօլգարիան համաձայնել է վճարել Սերբիային 18 միլիօն ֆրանկ՝ այն օգնութեան համար, որ Սերբիան մատուցել է նրան Թրաքիայում, բայց չէ՞ որ նա պայման է դրել, որ այդ վճարը պէտք է կատարվի Թիւրքական կօնտրիբուցիայի գումարներից»:

—

Սօֆիա.—«Բօլգարիա» կիսապաշտօնական Թերթը գրում է. «Կառավարութիւնը կը հանդիսանայ ազգի զգացումների հաւատարիմ Թարգման, ձըգտելով հաստատել բարեկամական յարաբերութիւններ Թիւրքիայի հետ: Ռումինիայի վերաբերմամբ կառավարութիւնը ղեկավարվելու է Պետերբուրգի արձանագրութեամբ: Դաշնակցական համաձայնութեան շրջանակի մէջ մնալով, կառավարութիւնը կը պահանջէ Սերբիայից այդ դաշնագրի գործադրութիւնը, հրաժարվելով որեւէ զիջումից: Կառավարութիւնը և ժողովուրդը յոյս ունեն, որ միջնորդ դատարանը այնպիսի վճիռ կարձակէ, որ գոհացումն կը տայ երկու կողմերի խելացի շահերին: Մինիստր-նախագահների համագումարը դժուար կարող է լուծել ճգնաժամը: Բանակցութիւնները Յունաստանի հետ կարող են սկսվել միայն այն ժամանակ, երբ նա կը Թողնէ այն տերրիտօրիան, որ գրաւել է բօլգարական զօրքերի մեկնելուց յետոյ, այն է Թրակիա:

—

Սօֆիա.—Մակեդոնական ներքին կազմակերպութեան ներկայացուցիչները կենտրոնական կօմիտէտի կողմից յանձնեցին մինիստր-նախագահին և մեծ պետութիւնների դեսպաններին յայտարարութիւն, որի մէջ ասված է, Թէ Մակեդոնիան պէտք է լինի բօլգարական երկիր, հակառակ դէպքում, կազմակերպութիւնը չի դադարեցնի կռիւը, որպէսզի ձեռք բերի մակեդոնական ժողովրդի ցանկութիւնների գոհացումը:

Բօլգարական գործակալութիւնը հաղորդում է, Թէ տարածված լուրերը, իբր առաջին բօլգարական դիվիզիան ապստամբել է Սլիվնիցի ճանապարհին, բոլորովին հնարովի են:

—

Սօֆիա.—Գլխաւոր բանակը տեղափոխված է Սօֆիա: Երկրաշարժից վընասված տեղերից կոչված զինուորները արձակվում են 10-օրեայ արձակուրդով:

—

Լոնդոն.—Դեսպանների խորհրդակցութեան մէջ յունիսի 5-ին քննվում էին Ալբանիայի սահմանների հարցերը, ապա իրաւագիտական հարցեր, կապված Սերբիային Ադրիական ծովափին նաւահանգիստ տալուն հետ: Այդ խնդրի քննութիւնը դանդաղ է գնում, բայց բոլորովին գոհացուցիչ կերպով: Յաջորդ նիստը յունիսի 10-ին:

Մաջարօվը, մեկնելով Լոնդոնից, յայտնել է, որ Պետերբուրգի խորհրդակցութեան մէջ Յունաստանը և Սերբիան հաւանօրէն կը միանան Բօլգարիայի դէմ: Եթէ Ռուսաստանը ցանկանում է պահպանել խաղաղութիւնը, պէտք է օգուտ քաղէ Թագաւորին տրված իրաւարարի իրաւունքով: Դեմօբիլիզացիային Բօլգարիան կը համաձայնվի միայն այն պայմանով, որ Սերբիայի գրաւած բոլոր տերրիտօրիաները միասին տիրեն:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
6 յունիսի

Կ. Պօլիս.—Սինոպ են ուղարկված 480 մեղադրեալներ՝ դատապարտված աքսորի իբրեւ դաւադրութեան մասնակիցներ: Աքսորականների մէջ կան 5 փաստաբան, 3 նախկին պատգամաւոր, 4 ժուռնալիստ, 12 խօջա և հոգեւորական, մի պաշտօնաթող զօրապետ, 4 պահեստի օֆիցէր, մի քանի պաշտօնեաներ:

—

Լոնդոն.—Համայնքների պալատում քննվեց Մարկօնի հետ կապված պայմանագրի գործի կօմիտէտի զեկուցագիրը: Օպպօզիցիան բանաձեւ առաջարկեց, որով ցաւ է յայտնվում այն առիթով, որ մինիստրներից մի քանիսը

գործ են ունենում ամերիկական «Մարկոնի» ընկերութեան ակցիաների հետ։ Օպպօզիցիայի հռետորը ասաց, որ մինիստրները մեղաւոր չեն շահախնդիր մտրումների մէջ, սակայն խախտել են պարլամենտի և անգլիական հասարակական կեանքի տրադիցիաները ու կանոնները։

Մինիստրների կողմից խօսեց սըր Ռուֆուս-Այզէկսը։ Լլօյդ-Ջօրջը և Այզէկսը դուրս եկան նիստից կառավարական կուսակցութեան բուռն ովացիաների տակ։

—

Լօնդօն.—Պարսից կառավարութիւնը անկարող եղաւ բաւարարութիւն տալ Պարսից ծոցի ծովահէնների գործողութիւնների համար և չը կարողացաւ պատժել յանցաւորներին, ուստի և անգլիական մի քանի ռազմանաւ նախազգուշացնելուց յետոյ գրաւեցին ծովահէններին պատկանող նաւերը։ Հրացանաձգութեան ժամանակ Անգլիայի նաւաստիները կորցրին մի սպանուած և երեք վիրաւոր։

—

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պալատը ընդունեց այն օրինագիծը, որ գործադրում է աւելի խիստ պատիժներ նորին մեծութեանը վիրաւորելու համար։

—

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պալատում կրկնակի ծախքերը ծածկելու օրինագծի քննութեան ժամանակ մինիստր-նախագահ Տիսսը երկար ճառ արտասանեց Աւստրո-Ունգարիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին. օրինագիծը ընդունուեց։

—

Պետերբուրգ.—Հրատարակուեց կառավարական հաղորդագրութիւն Լէնայի ոսկեհանքերում 1912 թ. փարնանը տեղի ունեցած .... ութեան։ Հաղորդագրութեան մէջ ասուած է, թէ Բարձրագոյն հրամանով քննիչ սենատոր Մանուխինը, մանրամասն նկարագրելով 1912 թ. ապրիլի 4-ի դէպքը, իր հաշուետուութեան մէջ այն եզրակացութեան է յանգում, որ Լէնայի հանքերի ոստիկանապետ ռոտմիստր Տրեշչենկօն թոյլ է տուել իշխանութեան յանցաւոր անգործունէութիւն, որովհետև իր ժամանակին ձեռք չառաւ անհրաժեշտ միջոցներ՝ բանուորների մտենալը զօրամասին արգելելու համար։ Այդ պատճառով սենատորը քրէական դատ է յարուցել Տրեշչենկօյի դէմ, հեռացնելով նրան ժամանակաւորապէս իր պաշտօնից։

Մինիստրների խորհուրդը մանրամասն քննելով սենատոր Մանուխինի ընդարձակ զեկուցագիրը, որոշեց 1) իրաւունք տալ արդարադատութեան, առևտրի և ներքին գործերի մինիստրներին մանրամասն քննել իրանց ստորադրեալ պաշտօնեաների և հաստատութիւնների կարգադրութիւնները Լէնայի ոսկիարդիւնաբերողների ընկերութեան հանքերում տիրող անկարգութիւնների նկատմամբ և ներկայացնել մինիստրների խորհրդի հայեցողութեանը իրանց եզրակացութիւնները այն միջոցների մասին, որոնք անհրաժեշտ են ապագայում նման անկարգութիւնների առաջն առնելու համար. 2) լիազօրել պատշաճ հաստատութիւններին գլխաւոր կառավարիչներին հոգալ իրականացնելու սենատոր Մանուխինի ամենահպատակ զեկուցագրում մատնանշուած միջոցները, որոնք ուղղուած են կանօնաւորելու խիբերի դրութիւնը Լէնայի շրջանում։

Մինիստրների խորհրդի որոշումները մայիսի 15-ին արժանացան Բարձրագոյն հաստատութեան։

—

Կիէվ.— Նահանգական դատարանը Բէյլիսին յանձնեց մեղադրական ակտի պատճէնը։ Բէյլիսին պաշտպանելու են երդ.-հաւատարմատարներ Գրուզենբէրգը, Գրիգօրօվիչը, Գարսկին և Մարգօլինը։

ԲԱՐՕՆՈՒՀԻ ԲԵՐԹԱ ՖՕՆ-ՋԻՒՏՆԵՐ

—

Այս յունիսի 9-ին (ն. տ.) լրացաւ 70-ամեակը ծննդեան հռչակաւոր պասիֆիստ կին Բերթա ֆօն-Զիւտների, հեղինակը «Անկցի զէնքը» յայտնի աշխատութեան։

Այդ առիթով, ես ստացայ Աւստրիական Խաղաղասիրական Ընկերութիւնից հետևեալ գրութիւնը, որ հարկ եմ համարում հաղորդել հայ հասարակութեան.

«Ներքոյ ստորագրեալ յանձնաժողովը որոշել է յարգանք մատուցանել բարօնուհի Բերթա Զիւտներին իր ծննդեան 70-ամեակի առիթով, սեղծելով Զիւտներեան ֆօնդ։ Այդ ֆօնդի նպատակը պէտք է լինի միջոց տալ Աւստրիական Խաղաղասիրական Ընկերութեան, հիմնուած 21 տարի առաջ բարօնուհու ձեռքով, շարունակել իր գործունէութիւնը հիմնադրի գծած նպատակով, այն է՝ նպաստել համաձայնութիւններին պետութիւնների միջև և աշխատել մի համաշխարհային կազմակերպութեան համար։

«Բարօնուհի Զիւտները նուիրել է այդ .... գաղափարին կեանքը իր ամբողջ կեանք իր ամբողջ կեան-

քը։ Դրանով նա քանդակել է իր անունը յաւիտեան՝ մարդկութեան պատմութեան մէջ և նրա գործը գտել է իր հայրենիքի սահմաններից դուրս, նոյնիսկ Եւրոպայի սահմաններից դուրս, այն յարգանքը և մեծարանքը, որին նա արժանի է։

«Մենք երախտագիտական մի ծանր պարտականութիւն ունենք մատուցանելու բարօնուհուն։

«Բարօնուհի Զիւտները մերժած լինելով անձամբ մեծարանքի ամեն մի գաղափար, մեզ թւում է, որ մեր երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար լաւագոյն միջոցն է հիմնել մի ֆօնդ այն գործի համար, որին նա կեանք է տուել։

«Մենք մեր կոչին լայն հրապարակայնութիւն չենք տալիս, բայց դիմում ենք մի փոքր խումբ մարդկանց, որոնց աջակցութիւնը մենք ապահովեալ ենք համարում։

«Շնորհապարտ կը լինէինք, եթէ մեզ օգնութեան համնէիք ձեր ուժերի չափով»։

Այս գրութիւնը ստորագրուած է բազմաթիւ դիւանագէտների, պրօֆէսօրների, մինիստրների, պետական և հասարակական գործիչների կողմից։

Թէև անձնապէս ինձ ուղղուած, սակայն որովհետև խնդիրը հասարակական և սօցիալական նշանակութիւն ունի, ես համոզուած եմ, որ խաղաղասիրական գաղափարի կողմնակիցները հայերի մէջ՝ չեն զլանայ օգնել ինձ իրանց լումաներով (իմ լումայի հետ միասին) մի համեստ նուէր անելու այն ֆօնդին, որ ունի համամարդկային նշանակութիւն։

Հ. Առաքելեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԹՈՇԱԿԱՐԿԸ

—

Ց. Ք. Գրիգորեանը «Ուշունում ենք» յօդուածում («Մշակ» № 120) ի միջի այլոց գրում է, թէ ուսուցիչները իրանց ռոճիկի որոշ տոկոսը (պետական դպրոցներում 6%) ... յատացումս ուսուցչական թոշակարկղը։

Շատ լաւ առաջարկութիւնը համակրելի է։ Կարծում ենք՝ ամեն մի ուսուցիչ ոչ թէ 6%, այլ և 10-ը մեծ սիրով կը յատկացնի ուսուցչական թոշակարկղին, անշուշտ ձգտում ունենալով ծերութեան օրերում ապահովուելու։

Սակայն հարց է ծագում, թէ արդեօք հայ իրականութեան մէջ գոյութիւն ունի ընդհանուր ուսուցչական թոշակարկղ, որից սպասելիքներ ունենան միջնակարգ և տարրական դպրոցների ուսուցիչ-ուսուցչուհիները և որին կարողանան հաւատ ընծայել և իրանց ստացած ռոճիկների տոկոսը յատկացնել այդ նպատակին։ Կարծում ենք՝ այդպիսի թոշակարկղ գոյութիւն չունի, եթէ հաշուելու չը լինենք Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած թոշակարկղը, որից բաւարարութիւն կարող են ստանալ (ինչպէս երևում է թղթակցութիւնից) մօտ 20 հոգի... Բայց մինչեւ կարիքաւոր ուսուցիչների թիւը 20-ի է հասնում, և արդեօք Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը ապագայում էլ կարող է կարիքաւոր ուսուցիչների թիւը զգալի չափով պակասեցնել... Կարծում ենք՝ ոչ։

Այո, ուրախալի երևոյթ է, որ ներկայումս գոյութիւն ունեն մասնաւոր թոշակարկղներ, ինչպէս Ներսիսեան և Յովնանեան դպրոցներում. մօտիկ ապագայում թոշակարկղ կունենայ նաև Գէորգեան ճեմարանը։

Սակայն հարց է, թէ այդ մեկուսացած թոշակարկղներից որ չափով կօգտվեն—էլ չենք ասում՝ այլ դպրոցների ուսուցիչները —հէնց նոյն դպրոցում պաշտօնավարող պաշտօնները...

Թէ այդպիսի մեկուսացած թոշակարկղներով անկարելի է բաւարար չափով ապահովել ուսուցիչների ապագայ սև օրերը, մենք դրանում գրեթէ չենք կասկածում։

Ուրեմն մեզ մնում է ցանկալ միայն մի բան, որ Էջմիածնի ուսումնական յանձնաժողովը ոչ թէ կարգադրէ, որ ուսուցիչները իրանց ռոճիկի որոշ տոկոսը յատկացնեն ուսուցչական թոշակարկղին, որի գոյութիւնը ոչ ոքին յայտնի չէ, այլ պէտք է նախաձեռնող հանդիսանայ ուսուցչական կենտրոնական թոշակարկղի գաղափարի իրականացմանը։ Ուսուցչական թոշակարկղի մասին բազմիցս գրուել է մեր մամուլում և զանազան առաջարկութիւններ արուել այդ առիթով։ «Հովիտ» շաբաթաթերթի 1912 թ. №№ 4-ում և 5-ում լոյս տեսած «Հայ ուսուցչի ապահովութեան խնդիրը» խորագրով յօդուածը նկարագրելով հայ ուսուցչի անապահով վիճակը՝ նոյնիսկ երկար պաշտօնավարելուց յետոյ էլ՝ առաջարկում է, որ Մայր Աթոռը հիմնի ուսուցչական կենտրոնական թոշակարկղ, որի աղբիւրները լինելու են հետևեալները. ա) կենտրոնական հոգևոր վարչութիւնը, բ) դպրոցը, գ) ուսուցիչը։

Ահաւասիկ ձեզ մի առաջարկութիւն, ուր գծուած են այն հիմքերը, որոնց վրա կառուցուելու է ապագայ մեծ շէնքը՝ ուսուցչական կենտրոնական թոշակարկղ անունով։ Ձենք կարծում, որ սրանից աւելի լաւ մտածուած ծրագիր կարելի լինի առաջադրել։

Առաջարկութիւնը արուած է. այժմ պէտք է անտես չառնել առաջարկը և աշխատել իբագործել այն. մի բան, որ ուսուցիչ-ուսուցչուհիների համար վաղուցվայ փայփայ-

յած իղձն է։ Անա այդպիսի ծրագրով կազմուած թոշակարկղին կարելի է վստահանալ և յոյս ունենալ, որ ուսուցիչները, որոնց ռոճիկները տարիների ընթացքում կարճվելու է այդ նպատակով, գոնէ ապագայում փոխադարձաբար յետ կը ստանան և ստիպուած չեն լինի մուրալ կամ ածխապան դառնալ։

Մենք յոյս ունենք և սիրում ենք հաւատալ, որ Էջմիածնի վարիչները ընդառաջ կը գնան մի ամբողջ նուիրական դասակարգի բուռն ցանկութեանը և իրանց հեղինակաւոր որոշումով ու անօրէնութեամբ ազատած կը լինեն մի դասակարգ՝ տխուր հեռանկարից։ Մի հեռանկար, որ ուսուցիչների համար բարիքներ չէ խոստանում, այլ ընդհակառակն՝ կեանքի լքումն։

Ասատ. Վարդանեան

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Անհատական կարգադրութիւն

Ախալգօրի, 25 մայիսի

Դուշէթի գաւառի Ախալգօրի գիւղը գտնւում է Կասպ գիւղից դէպի հիւսիս՝ մօտ 25 վերստ հեռաւորութեան վրա։ Գիւղի արևմտեան կողմը հոսում է արագընթաց Քսանի գետը, որը իր սկիզբն է առնում Կովկասեան լեռներից և թափւում Կուր գետի մէջ Քսանկա կայարանից ոչ հեռու։ Գիւղը ունի մօտ 110 տուն ազգաբնակութիւն, որի մօտ 100 տունը հայեր են։ Հայերն ունեն մի եկեղեցի և մի քանի ուխտատեղիներ գիւղից ոչ հեռու։

Գօրու և Դուշէթի գաւառներում Ախալգօրի գիւղը միակն է, ուրեղ ժողովուրդը կարողանում է խօսել մայրենի լեզուով, թէև ժամանակի ընթացքում նարեւան ժողովրդի վրացերէն լեզուն ունեցել է իր ազդեցութիւնը, այնպէս որ ներկայումս տեղական հայ ժողովուրդը խօսում է կէս-հայերէն և կէս-վրացերէն լեզուով։

Ախալգօրու ժողովուրդը, ինչպէս երևում է բերնէ-բերան աւանդութիւնից, գաղթել է Անիի կողմերից XI կամ XII դարերում։ Ժողովրդի մեծամասնութիւնը պարապում է վաճառականութեամբ։ Զքաւոր դասակարգը շրջում է հարևան վրացական ու օսական գիւղերը։ Կրթական հաստատութիւններից ունեն միայն մի պետ. մինդասեան դպրոց։ Ունեն և հիւանդանոց, բժիշկ, երկու ֆելշեր և մի մանկաբարձուհի։ Հասարակութիւնը ունէր մի ծխատէր, Սարգիս ք. Տէր-Մարկոսեանց, որին հոգևոր իշխանութիւնը փետրվարին տեղափոխեց Ցխինվալ, որպէս այնտեղի ժամանակաւոր քահանայ, մինչև որ ցխինվալցիք գտնեն իրանց համար սեփական ծխատէր. իսկ մենք մնացինք առանց քահանայի։

Տարօրինակ է իշխանութեան յիշեալ կարգադրութիւնը։ Կարծէք մենք խորթ զաւակներ լինենք։

Ինչու՞ Ցխինվալը չի կարելի թողնել առանց քահանայի և անպատճառ պէտք է նշանակել ժամանակաւոր քահանայ, իսկ մեզ կարելի է թողնել առանց ծխատիրոջ։

Մի՞թէ չէր կարելի մեզ մօտ էլ ուղարկել մի ժամանակաւոր հովիւ, մինչև որ մենք էլ գտնենք սեփական ծխատէր, և կամ ինչու՞ մի քահանայից տեղափոխութեան դէպքում պահանջում են արձակման համախօսական նախկին ծխականներից, իսկ միւսից ոչ։

Նիկօլ

—

Գիւղի լաւ ու վատից

Հաղբատ, 31 մայիսի

Տնտեսապէս յետամնաց մեր գիւղացիութիւնը առաջադիմութեան նշաններ է ցոյց տալիս։

Երկրագործութիւնը, նահապետական դրութիւնից հետզհետէ դուրս գալով, բարելաււում է. հողերի պարարտացումը, որ մինչև վերջին ժամանակներս անուշադրութեան էր մատնուած, այս տարի եռանդուն կերպով առաջ տարուեց։ Մեր շինականը վերջապէս սկսեց մաքրել իր տան առաջ հաւաքուած անագին աղբի դէզերը։

Մեր շրջանում և մասնաւորապէս մեր գիւղում նոր սիստեմի փեթակներով մեղուապահելը մօդայի բնոյթ է ստացել. ամենքն էլ ցանկանում են ունենալ. տների մօտ, կտուրներին ու այգիներում մէկ երկուսից սկսած փայլփլում են գոյնզգոյն «դաղան բլատներ»։ Դժբաղդաբար գիւղացիները շատ քիչ են ծանօթ այդ տեսակի մեղուապահութեան, որից կառաջանայ հաւանօրէն հիասթափութիւն։

Նոյն գլուխեան մէջ է և ոչխարաբուծութիւնը, որ կազմում է անտեսութեան գլխաւոր աղբիւրը։

Գիւղատնտ. Ընկ. կարող է միայն օգնել այսպիսի դէպքերում շրջիկ գիւղատնտեսներով։

Ուրախալի երևոյթ է և մեր ճանապարհների նորոգումը, որ ձեռնարկել են գիւղի ձեռնհաս մարդիկ գիւղացիների աջակցութեամբ։ Ճանապարհների անյարմարութիւնը անտեսապէս շատ է վնասում գիւղացիութեանը, հետևապէս վաղուց պէտք է մտածէին հին նորոգելու ու նոր ճանապարհներ շինելու մասին, և այդ պարտականութիւնը ընկնում է լաւ տանուտէրի վրա։ Տանուտէրն է, որ իրաւունք ունի և կարող է ազատ օրերին այս ու այն հասարակական գործը կատարել տալ գիւղացիներին, առաջնորդ հանդիսանալով զանազան ձեռնարկութիւնների։

Մեր տանուտէրերը էն գլխից էս գլուխ ագէտ և մինչև անգամ անգրագէտ՝ վաշխա-

ռուների ձեռքին գործիքներ են եղել, և պարզ է, թէ ինչ հետևանք կունենային հասարակական գործերը։ Մինչև ե՞րբ պէտք է մնայ գիւղի աղբիւրը քանդուած և դպրոցը անմխիթար դրութեան մէջ...։

Գովելի է և մեր վանքի վանահայր Զ. վ. Լալայեանի մտադրութիւնը նորոգել մեր պատմական վանքի կիսաւեր շինութիւնները, որի համար արդէն հանգանակել է մի համեստ գումար։

Շերէկ

ՏԵՍԻԼ ԽՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

Ազգային կեանքի այս ընդհանուր անկման մէջ պէտք է երիտասարդութիւնը տխուր և անտարբեր հանդիսատեսի դերում չը լինէր։ Պէտք է նա փոթորկվէր, ակեկոծվէր այն համատարած անտարբերութիւնից, որ կայ դէպի մայրենի լեզուն, գրականութիւնը, կեանքը և այստեղ այդ ամենի միակ գրաւականը՝ դէպի ծխական դպրոցը։ Սակայն այդ չէք տեսնի։ Կը փորձէք համախմբել, հրահրել զգացումները. զուր է։ Ապա ինչն է պատճառը այս համայնական-ընդհանրական անկման նաև երիտասարդ սրտերում, կը հետաքրքրվէ ուշիմ ընթերցողը։ Կաշխատենք մի քանի խօսքով պարզաբանել այս երևոյթը, որ սոսկ այստեղինը չէ, այլ մի ընդհանուր, կրկնվող երևոյթ է հայկական կեանքի այլ հատուածներում ևս։

Տեղիս հայ գաղութը ազդուել է շրջապատից ընդհանրապէս, իսկ մասնաւորապէս նա խիստ ամուր կերպով իւրացրել է փակ կեանքը իր ամբողջութեամբ։ Ընդհանուր շփում գաղութի մասերում չը կայ. չը կան ակումբներ, ուր հայերը հաւաքվէին, խօսէին ազգային-հասարակական խնդիրների շուրջը, զբաղվէին թէկուզ իրանց տեղական-գաղութային խնդիրներով, անտեսական վիճակի ուսումնասիրութեամբ և այլն։ Չը կան նաև գրադարան-ընթերցարաններ, որ նոյնպէս ընդհանուր շփման նպաստող հիմնարկութիւններ են։ Անա այժմէական խնդիրներ, որ հրատապ նշանակութիւն ունեն ամեն մի հասարակական կեանքի համար, իսկ այստեղի համար դրանք պատկանում են այն խնդիրներին, որոնք խօսքի առարկայ էլ չեն դառնում, ուր մնաց թէ գործի։ Իւրաքանչիւր ընտանիք, անհատ այստեղ ապրում է սոսկ իր անհատական կեանքով։ Երթ ու դալը ընտանիքներում նոյնպէս դրուած է սահմանափակ շրջանակում։ Մօտ բարեկամները գնում են իրար այցելելու, երբ որևէ հրաւէր կայ, խնջոյք, տօն և այլն։ Ու վերջ։

Պարզ է, որ այսպիսի փակ կեանքում երիտասարդ ուժերը պէտք է դատապարտվէին ամլութեան։ Եւ իրօք, ցաւով տեսնում ես, թէ ինչպէս այստեղի երիտասարդութիւնը թառամում է ծաղիկ հասակում, ինչպէս նա իր կեանքը սահմանափակում է՝ դնելով նրա ոլորտը կաղապարների տակ։ Եւ որտեղից տեղի պիտի ունենան ընթերցումը, զարգացումը և հասարակական կեանքով ապրելը, երբ այդ չը կայ։ Միւս օտար քաղաքների պէս կիրակնօրեայ համախմբումները եկեղեցու բակում շատ քիչ են տեղի ունենում փոքրաթիւ այցելուներով։ Սահն է, խիստ սահն է այստեղի միջավայրը. քարացնող, թառամեցնող։

Թուցէ առարկողներ կամ մտածողներ լինեն, թէ այստեղ հասարակական կեանք չը կայ, թէ չը կան ընդհանուր այժմէական խնդիրներ։ Անշուշտ մի թոյլ ժպիտ կարող է լինել այդպիսիների պատասխանը։ Եթէ մի համայնք կայ, գոյութիւն ունի, ապրում է, ապա անկասկած է, որ սա պիտի ունենայ էական հարցեր ընդհանուրին վերաբերող թէկուզ, որքան էլ դրանք լինեն փոքր, անգամ աւօրեայ։ Ո՞ւր մնաց այստեղ, ուր խոշոր հարցեր ունի լուծելու գաղութը։

Անցնենք հէնց գաղութի ֆիզիքական գոյութեան, նրա լինել չը լինելու խնդրին։

Wesper

Ասխաբադ

ԳԱՌՆԱՑԳԵՍՏ ՄԻ ԳԱՅԼ

—

Կարկաժան, 20 մայիսի

Մեր գիւղը գտնվում է Շուշի քաղաքից 6 վերստ հեռաւորութեան վրա դէպի հիւսիս արևելք. բնակիչների 60 տունը հայեր են, իսկ 50 տունը թիւրքեր։ Հայերը թէև եկեղեցին ունեն, բայց սեփական քահանայ չունեն, այլ երթևեկ, հարևան գիւղից. Թուրքերը մզկիթ չունեն, բայց ունեն սեփական մօլլա, որ միևնոյն ժամանակ սէյիդ է։

Այդ երիտասարդ սէյիդ մօլլան իր ճարտարախօսութիւնով և գրքագիտութիւնով, նոյնիսկ և մարգարէութիւններով մեծ հռչակ էր ձեռք բերել իր շրջակայ ժողովրդի մէջ, անխտիր թէ հայերի և թէ թուրքերի շրջանում։

Ժամանակակից գիտութիւններով և մարգարէութիւններով օժտուած այդ մօլլան վերջապէս մի օր հասնում է իր դիմակը, և ժողովուրդը տեսնելով նրա իսկական դէմքը՝ մնում է սարսափահար եղած։

Մօլլա սէյիդը Կարկաժանում պահում էր երկու կին։ Իր հարևանութեան մէջ ապրում էր նաև մի չափահաս աղջիկ, զրկված ծնողներից, իր փոքրիկ եղբօր յսւսում ու մխիթարութիւնով։ Մօլլան աչք է ձգում այդ աղջկան, խոստումներ է անում և վերջապէս երդվելով Ղուրանի զօրութիւնով, որ նրան կին կառնի և քաբինն կը տայ,

առնում է աղջկայ համաձայնութիւնը։ Մօլլան իր խօսքը աւելի հաստատուն և ազնիւ կացուցանելու համար՝ Թուրքուհու մօտ թողնում է իր Ղուրանը։ Անցնում են օրեր... սակայն ազնիւ մօլլան, Ղուրանի աշակերտը զանազան պատրուակներով յետաձգում է ազնուութիւնով և Ղուրանի զօրութիւնով խոստացած քաբինը։ Աղջիկը, նկատելով այդ, վռնտում է նրան, իսկ նրա արարքը մերկացնում ժողովրդի առաջ։ Ժողովուրդը գինւում է, պատրաստւում են նրան ենթարկել Լինչի օրէնքին, բայց ճարպիկ մօլլան գիշերը առնելով իր երկու կանանցը, թողնելով իր բոլոր ինչքը՝ փախչում է Ջանգեզուր գաւառը իր հայրենի գիւղը։ Ժողովուրդը յափշտակում է մօլլայի ինչքը, կահ-կարասիքը, ցորենը, փալաս-փլասը, յանձնում անպատուած աղջկան՝ կերակրուելու և հնութիւն նշանակում, որ մօլլայի մարդկանցից ոչ ոք չը համարձակվի մտնել գիւղը։

Պատռվեց կեղծ մարգարէի դիմակը, և ժողովուրդը տեսաւ նրա զարհուրելի դէմքը։

Ասում են, որ մօլլայի կողմից պատգամաւոր է եկել, բերել է քաբինը, որպէսզի աղջիկը վերցնի մօլլայի ինչքը, նամանաւանդ նրա մօտ մնացած Ղուրանը, և գնայ Ջանգեզուր, բայց աղջիկը խպառ մերժել է այդ պատգամաւորին, ասելով որ իր գլուխը այնտեղ կը կտրեն, և չի գնացել։

Ազամալին-խուեթ

ԱՍԻԱԿԱՆ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

—

Նոր-Բայազէտ, 30 մայիսի

Մի քանի օր սրանից առաջ գաւառիս Ներքին-Աղբիւան գիւղում տեղի ունեցաւ մի սոսկալի ոճրագործութիւն՝ վրիժառութեան հողի վրա։ Այդ գիւղացի Յովհաննէս Սուքիասեանը սպանեց իր հօրեղբօր որդի Ոսկան Սուքիասեանցի կնոջը՝ Գիւլխարին՝ իր 3 երեխաների հետ։ Դէպքը հետևեալ ստատն ունի։

Թէ Յովհաննէսը և թէ Ոսկանը աշխատանքով գտնվում էին Սուխումի շրջանում, որտեղից մի քանի ամիս սրանից առաջ տուն է վերադառնում Ոսկանը և սիրային յարաբերութիւն ունենում Յովհաննէսի կնոջ՝ Զառվարդի հետ։ Այդ մասին լուր է ստանում Սուխումում Յովհաննէսը, որը տուն վերադառնալով սկսում է հարց ու փորձի ենթարկել իր կնոջը, որը ճշգելով իրողութիւնը՝ դեռ աւելացնում է, որ ոչ միայն ինտիմ յարաբերութիւն է ունեցել Ոսկանի հետ, այլ և յղիացել է և երեխան վիժել։ Եւ ահա խայտառակ զգալով իրան Յովհաննէսը՝ ցանկանում է վրէժ լուծել Ոսկանից, որին սակայն տանը չը գտնելով (նա այդ օրերը մեկնած է լինում դէպի Սուխում) իր սլաքներին է ուղղում դէպի նրա անմեղ և անպաշտպան ընտանիքը, որը ոչ մի դեր չէ ունեցել այդ դրամայում։

Եւ այդպիսով՝ ասիական վրէժխնդրութեամբ լցուած Յովհաննէսը մի երեկոյ մտնում է Ոսկանի տունը՝ յատկապէս նրա կնոջը բռնաբարելու մտքով, մանաւանդ, ինչպէս վերև ասացի, նրա ամուսինը տանը չէ լինում։ Սակայն որքան չարչարում-տանջում է այդ կնոջը, չէ աջողում իր չար նպատակը իրագործել, քանի որ կինը ոչնչով չէ համաձայնում այդ բանին, չը նայելով որ գազանացած Յովհաննէսը բացարձակ յայտնում է, որ նրա ամուսին Ոսկանը իր կնոջը խայտառակել է և նա իր վրէժը լուծելու նպատակով նոյնիսկ մտադիր է սպանել նրանց բոլորին։

Եւ ահա այդ բոլորից յետոյ՝ Յովհաննէսը երբ տեսնում է, որ այդ անմեղ կինը ոչ մի կերպ չէ համաձայնում իր հրէշաւոր կրքերին յագուրդ տալ, քաշում է իր բէհրուծը և սպանում այդ կնոջը՝ Գիւլխարին նրա երեք աղջիկների հետ միասին, որոնցից մեծը—7 տարեկան Հերիքնազը—բաղդի բերմամբ կենդանի է մնում՝ միայն ծածրակից վիրաւոր լինելով։ Իսկ սպանելուց յետոյ եղեռնագործը սպանվածների ազգականներից երկիւղ կրելով՝ վազում է ստախկանատուն ոստիկանի մօտ և բանտ մըտնում, իսկ նրա կին Զառվարդը, որի առնատակութեան պատճառով խսկ կատարւում է այդ դրաման, հասարակութեան անարգանքից մի փոքր զերծ մնալու համար՝ իրան առաստաղից կախելու մտքով կեղծ բան է սարքում։ Նա վերցնում է մի թոկ և կապելով գոմի առաստաղից՝ իմացնում է իր հարևան-բարեկամներին, որոնք երբ թէ գալիս ազատում են խեղդվող կնոջը։

Vorsort

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 6 յունիսի

Նախագահում է Րօձեանկօն։

Կրուպէնսկի 1-ինը զեկուցանում է արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշիւը, որով հաշուեկշիռը կազմում է 100.206.297 ր.։ Ապա Կրուպէնսկին նկատում է, որ մինիստրութիւնը որոշ քայլեր է արել ի կատար ածելու Դումայի արտայայտած ցանկութիւնները՝ գործնական աբեւեւան ճեմարան հիմնելու և Ֆինլանդիային արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշուի ծախքերին մասնակից անելու մասին, սակայն մինիստրութեան ձեռնարկութիւնները այնքան էլ եռանդալի չեն, որի պատճառով յիշեալ ցանկութիւնները մասամբ անհրաժեշտ է կրկնել։ Զեկուցանողը մինիստրութեան ուշադրութիւնն

է դարձնում այն հանգամանքի վրա, որ ռուսահպատակները ամբողջական պաշտպանութիւն չեն գտնում արտասահմանում ռուս դիւանագիտական ներկայացուցիչների կողմից, և կանգ է առնում հիւպատոսական ծառայութեան թերի դրութեան վրա։

Միլիւկօվը ցաւում է, որ արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը տկարութեան պատճառով անկարող է այսօր հանդէս գալ Պետական Դումայում, որովհետև նրա վերջին բացատրութիւններից յետոյ տեղի ունեցան մեծ պատահարներ, փոխվեց արևելեան հարցի բովանդակ դրութիւնը։

Դիմելով կատարված դէպքերին, հռետորը մատնանշում է, որ ռուս կառավարութիւնը գիտէր սերբ-բուլգարական պայմանագրի մասին, և էական ազդեցութիւն գործեց այդ պայմանագրի մշակութեան վրա։ Կառավարութիւնը հաւանօրէն մասնակցել է նաև սերբ-բուլգարական սահմանաբաժան գիծը որոշելու մէջ, որ բղխում է այդ պայմանագրից։ Պաշտպանելով այժմ սերբերին, ռուսաց դիպլօմատիան ցաւալի հարևանութիւն է ձեռք բերում Աւստրիայի դէմ։

Պատերազմի յայտարարութեան օրից ի վեր ռուսաց դիպլօմատիայի գործունէութիւնը լիակատար հաւանութեան է արժանի. նա ամբողջովին պաշտպանվում էր մեր դաշնակիցներից։ Առհասարակ Եւրոպան բալկանեան ճգնաժամի ժամանակ երևան հանեց խաղաղասիրութեան զգացմունքներ, որ պէտք է անկասկած վերագրել զգալի կերպով ընդարձակված պասիֆիզմի (խաղաղասիրութեան) գաղափարին։ Մեր դիպլօմատիայի մեծ ծառայութիւնը նրանումն է, որ նա կարող եղաւ յետ պահել ոչ միայն Աւստրիային, այլ և Ռումինիային։ Ռուսաստանը, ինքը չը միջամտելով, պաշտպանեց բալկանեան դաշնակիցներին, ազատութիւն տալով նրանց գործողութիւններին։ Այդ ազատութեանը սահման դրին Եւրոպայի շահերը։ Ռուսաստանը չէր, որ արգելք եղաւ Սերբիային մուտք ունել դէպի Ադրիատիկ ծովը, Ռուսաստանը չէր, որ ստեղծեց Ալբանիան, այլ նա արեց այն ամենը, ինչ որ կարող էր, Սերբիայի շահերը այդ ուղղութեամբ պաշտպանելու համար։ Ալբանիան միակողմանի հովանաւորութեան ներքոյ չի լինի։ Սերբիան ստացաւ առևտրական լայն իրաւունքներ ու համաեւրոպական երաշխիքներ Ադրիատիկ ծովը մուտք ունենալու նկատմամբ։ Չերնօգորիայի համար նախագծված է տէրրիտօրիալ վարձատրութիւն։

Ներկայ րոպէն սպառնում է կործանել բոլոր ձեռք բերված աջողութիւնները։ Ռազմագիտական նկատումներով Մակեդոնիան իրապէս գրաւվեց սերբերից և յոյներից։ Սերբերը դրանով յանցանք են գործում դաշնակցական պայմանագրի վերաբերութեամբ։ Հռետորը գտնում է, որ Մակեդոնիան ազգաբնակութեան վերաբերմամբ մի ամբողջութիւն է ներկայանում, նրան բաժան-բաժան անել կարելի չէ։ Հարցի աւելի կանօնաւոր լուծում կը լինէր Մակեդոնիային լիակատար աւտօնոմիա տալը, բայց այժմ այդ անկարելի է, որովհետև դաշնակցական պայմանագրով նա արդէն բաժանված է. մակեդոնացիք իրանց համարում են բուլգարներ, դաշնակից զօրքերի Մակեդոնիա մտնելուն մակեդոնացիք ուրախացան և յանձին նրանց տեսնում էին ազատարարների։ Այժմ նրանք հիասթափված են, որովհետև յոյները և սերբերը, գրաւելով երկիրը, անարգելով նրանց դարձնում են յոյներ և սերբեր։ Հռետորը բերում է մի շարք փաստեր։

Բուլգարիան անկասկած Բալկաններում հանդիսանում է ամենաուժեղ պետութիւնը։ Դա շահաւէտ է Ռուսաստանի համար, ինչպէս և Սերբիային, եթէ նա Բուլգարիայի դաշնակցութեամբ հետամուտ լինի իր ազգային նպատակներին։ Բուլգարիայի հետ բարեկամութիւնը աւելի լաւ է Սերբիայի համար, քան թէ Մակեդոնիայի այնպիսի բաժանումը, որպիսին մշտական վէճերի է յանգելու։ Սերբիան շարունակ փոխում է իր պահանջները Յունաստանի հետ իր սահմանները որոշելու վերաբերութեամբ։ Իրանց պահանջները հիմնաւորելու համար սերբերը յենվեցին դաշնակցութեան պայմանագրի վրա, իսկ երբ դա անհնարին եղաւ, նրանք սկսեցին ժխտել հէնց պայմանագիրը։ Գործը խճճվեց, սակայն այսօր երևաց Բարձրագոյն հեռագիրը, որ մատնանշեց թէ պայմանագիրը մնում է իր ոյժի մէջ, և հրաւիրեց միապետներին ընդունել միջնորդ դատարանի առաջարկութիւնը։ Հռետորը ողջունելով Պետերբուրգում կայանալիք վեհաժողովը, մատնանշում է այդ գործի բովանդակ դժուարութեան վրա։ Միջնորդ դատարանի վրա չը պէտք է պնդել, եթէ կողմերից մէկը համաձայն չէ։ Հարկաւոր է, որպէսզի պրեմիէրները ոչ միայն գան, այլ և կարող լինեն համաձայնութեան գալ, իսկ դրա համար անհրաժեշտ է, որպէսզի նրանք համոզված լինեն, թէ ամեն ինչ կարելի է անել Ռուսաստանի մասնակցութեամբ (ծափեր)։ Բայց և ռուսաց դիպլօմատիան պէտք է զգուշութիւն ցոյց տայ. սլաւօնների կենսական շահերը պէտք է բարձր դրվեն մեր ինքնասիրութիւնից։ Մենք չը պէտք է կրկնենք 1885 թ. սխալները։

Դիմելով հայկական հարցին, հռետորը յորդորում է բաց չը թողնել րոպէն և անյապաղ զբաղվել նրանով, որովհետև հակառակ դէպքում նրանով կը զբաղվի Գերմանիան, մինչդեռ դա մեր իրաւունքն է ու պարտականութիւնը, որ յանձն ենք առել մենք Սան-Ստեֆանօյի դաշնագրով։ Բեռլինի դաշնագրի համաձայն, մեր այդ պարտաւորութիւնները մենք բաժանեցինք Անգլիայի հետ, սակայն իսկապէս Փոքր-Ասիայի ներքին մասերի ռէալ հսկողութիւնը մատչելի չէ ոչ ոքի, բացի Ռուսաստանից։ Անգլիան այդ հասկացաւ և 1894 թ. դիմեց մեզ խնդրելով աջակցել Հայաստանում կատարվող անկարգութիւններին վերջ դնելուն։

Մենք նրան պատասխանեցինք, որ Հայաստանի աւտօնոմիան յօգուտ Ռուսաստանի չէ, մինչդեռ ոչ մի աւտօնօմիայի մասին առայժմ խօսք չը կայ, գործը վերաբերում է միմիայն ամենատարրական բարենորոգումներին։

«Ես կարծում եմ, որ Ռուսաստանի մերժումը արգասիք էր հայկական յեղափոխութեան երկիւղի»։ Հռետորը այդ յեղափոխութիւնը համարում է իշխան Գօլիցինի քաղաքականութեան ստեղծած ցնորք։ Կովկասում հայկական լօյալութիւնը քանիցս վկայել են ռուսաց կայսրները։ «Դաշնակցութիւնը» վտանգաւոր էր միայն նախկին Թիւրքիայի համար։ Բոլոր հայերը ձգտում են դէպի Ռուսաստանը, և այդ ձգտումը չափազանց նպաստաւոր է, որպէսզի մենք անմիջապէս միջամտենք հայկական հարցին։ Հայերին հարկաւոր են իրական բարենորոգումներ մեծ պետութիւնների վերահսկողութեան տակ, որպիսի վերահսկողութեանը արդէն խոչընդոտ չեն հանդիսանում ոչ Անգլիայի և Ռուսաստանի միջև տիրող անվստահութիւնը, ոչ էլ (?)... Բարենորոգումների հիմունքում պէտք է դնել 1879 թւի ռումէլիական մասնաժողովի աշխատանքները և 1880 թ. վիլայէթներին վերաբերեալ օրէնքը։

«Հեռաւոր Արևելքում կատարվում ու պատրաստվում են խոշորագոյն դէպքեր. Մօնղօլիան և Տիբէթը իրանց անկախ են յայտարարել և իրար միջև համաձայնութիւն են կապել. մենք համաձայնութիւն կնքեցինք Մօնղօլիայի հետ և բանակցում ենք Չինաստանի հետ»։ Հռետորը հեռաւոր Արևելքի նկատմամբ մեր քաղաքականութեան մէջ որոշ ուղղութիւն չէ տեսնում. մենք երևան ենք հանում կամ ծայրայեղ վճռականութիւն, կամ ծայրայեղ երկչոտութիւն։ Վերջերս մօնղօլները երես են դարձրել մեզանից և աջակցութիւն են որոնում Չինաստանում։ (Ծափահարութիւն)։

Չխէնկէլին մեր արտաքին քաղաքականութիւնը համարում է նեաճղական-իմպերիալիստական։ Ռուսաստանի ագրէսիվ քաղաքականութիւնը առանձնապէս ուժգին արտայայտվեց Պարսկաստանի վերաբերութեամբ։ Բալկանեան հարցում բոլոր մեծ պետութիւնների կառավարութիւնները հանդիսանում են տեղի ունեցած պատերազմի ուղղակի յանցաւորներ։ Ռուսաց բուրժուազիան յաճախ ռուսաց դիպլօմատիային սրում էր հարևան երկրների դէմ։ Ազգայնականալիքը, որ ընդգրկել է մեր բուրժուազիային, իր սլաւօնասէր ձգտումների մէջ գրգռում է նրան հաշւի չառնել նոյն իսկ Ռուսաստանի բազմամիլիոն, միմիյանց լօյեալ մահմեդական ազգաբնակութեան զգացմունքները։ Ռուսական աշխատաւոր դեմօկրատիան չի կանգնի ռուսաց բուրժուազիայի ճանապարհի վրա։ Ռուս և բալկանեան սօցիալիստները կողմնակից են Ալբանիայի և Մակեդոնիայի աւտօնօմիային և դեմօկրատիկ-ֆեդերատիվ բալկանեան հանրապետութիւն ստեղծելուն։

Կոմս Բօբրինսկին յայտնում է, որ ռուս նացիօնալիստները, իրանց նպատակը առաջադրելով կուռ խաչի ընդդէմ մահիկի, ցանկանում են, որպէսզի Ռուսաստանը ապագայում էլ վարէ Բալկաններում անսայթաք անշահախնդրութեան քաղաքականութիւն։ Ներկայ րոպէին, հռետորի կարծիքով, սլաւօն ժողովուրդների գերագոյն դատաւոր — Սպիտակ Ցարին է պատկանում վճռի խօսքը։ Ռուսաց հասարակական կարծիքը և Դուման միացնող միտքը՝ դա եղբայրասպան պատերազմի հնարաւորութեան առաջ կանգնած երկիւղն է յուրախութիւն սլաւօնականութեան թշնամիների։

Փապաճանեանը Դումայի ուշադրութիւնը հրաւիրում է հայկական հարցի վրա։ Նկատելով, որ Ռուսաստանի սահմաններում հայկական հարց գոյութիւն չունի, ռուսաբնակ հայերը ոչ մի սեպարատ (անջատողական) ձգտում չեն տածում և ոչինչ այլ բան չեն կամենում, բացի ազգային կուլտուրայի զարգացումից և կրօնի ազատութիւնը պահպանելուց,— հռետորը կանգ է առնում Թիւրքահայերի դրութեան վրա, պարզում է հայկական հարցի պատմութիւնը, մատնանշում է ֆինանսական, իրաւական ու հողային ճնշումների վրա, որոնց ենթարկվում են հայերը, և օրինակներով ցոյց է տալիս, որ հայ ազգաբնակութեան կեանքն ու գոյքը անապահով վիճակի մէջ են։ Հայաստանի գլուխ պէտք է կանգնած լինի եւրոպացի գեներալ-նահանգապետ, իսկ ամենագլխաւորն այն է, որպէսզի բարենորոգումների գործադրութիւնը յանձն առնէ Ռուսաստանը. դէպի նա են ուղղված հայերի բոլոր ակնկալութիւններն ու հայեացքները. միայն նրա միջամտութեամբ բարենորոգումների գործադրութիւնը կարելի է դնել լուրջ հողի վրա։

Նախահաշիւը ընդունվում է բիւջէտային մասնաժողովի որոշած գումարներով։ Ընդունվում է մասնաժողովի բանաձևը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտի արքեպիսկոպոսը մեկնեց Բաթում, որպէս զի Պետերբուրգ գնալուց առաջ հրաժեշտ տայ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցօվ-Դաշկօվին և կոմսուհի Ելիզավետա Անդրէէւնային։ Ինչպէս յայտնի է, էկզարխը Պետերբուրգ է կանչված Բարձրագոյն հրամանով ներկայ լինելու այս ամառ սինօդի նիստերում։ Էկզարխի պարտականութիւնները կատարելու է Բագուի եպիսկոպոս Գրիգօրին, որ Թիֆլիս կը հասնէ այսօր։

— Թագաւոր Կայսրը ամենաողորմածաբար բարեհաճեց թոյլատրել, համաձայն սենատոր Նիկօլսկիի ամենահպատակ զեկուցման, գործադրել Թէմիր-Խան-Շուրայի միջնորդութիւնը այն մասին, որպէս զի Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցօվ-Դաշկօվը ընդունէ յիշեալ քաղաքի պատուաւոր քաղաքացու կոչումը։

— Ծերացած վարժուհիների համար Թիֆլիսում բացված ապաստարանի մասին վարժուհիների ընկ. նախագահուհի իշխանուհի Մելեթէլին շնորհաւորական հեռագիր ուղարկեց Բաթում ապաստարանի հովանաւորող կոմսուհի Ե. Ա. Վորոնցօվա-Դաշկօվային, որից և ստացվեց շնորհակալական հեռագիր։

— Մեզ հաղորդում են, որ Ցօվնանեան դպրոցի տեսուչ Ստ. Մալխասեանցը, որի պաշտօնավարութեան ժամանակը լրանում էր այս յունիսի 9-ին, գրաւոր հրաժարական է ներկայացրել հոգաբարձութեան. սակայն վերջինս չէ ընդունել հրաժարականը և հրաւիրել է նրան մի տարի ևս շարունակել տեսչական պաշտօնը։ Ստ. Մալխասեանցը համաձայնութիւն է տուել։

— Այսօր Դերբենդում կատարվում է Շահիր-Խաչատուրի բանաստեղծական գործունէութեան 40-ամեայ յօբելեանը։ Թէև աւելի վաղ էր նշանակված այդ յօբելեանի կատարումը, այն է մայիսի 18-ին, բայց տեղական գործողները յետաձգել էին նրան մինչև այժմ։ Յօբելեանի առիթով այսօր զետեղում ենք Արտաղի յօդուածը յօբելեարի ստեղծագործութեան մի բնորոշ գծի մասին, որը գալիս է լրացնելու անցեալներում պարզաբանած գծերը ժողովրդական երգչի ստեղծագործութեան։

— Երբ նայում ենք Թիֆլիս քաղաքի յատակագծին, տեսնում ենք, որ եթէ չը հաշւենք 9-րդ քաղաքամասի բերանին իրար կողքի գտնվող Թանգօյեան և Կուկիայի ս. Աստուածածին եկեղեցիները, ամբողջ 9-րդ, 10-րդ և 11-րդ քաղաքամասերում ոչ մի ուրիշ հայ աղօթատուն չը կայ։ Մինչդեռ յիշեալ երեք քաղաքամասերում, քաղաքային վարչութեան թւերի համաձայն, բնակվում է աւելի քան 3500 ընտանիք, որից 1000-ից աւելին հայ-լուսաւորչական են, որոնք միանգամայն զրկված են իրանց կրօնական պահանջներին բաւարարութիւն տալու հնարաւորութիւնից։ Բացի այն, որ այդ հայ ընտանիքները ճարահատեալ այցելում են մօտակայ այլադաւանների աղօթատները, միմիայն Զատկի, Ծննդեան և այլ հանդիսաւոր օրերին ահագին տարածութիւն կտրելով գալիս են Թանգօյեան և Աստուածածին եկեղեցիները։ Եւ ահա, առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոս, որոշելով ընդառաջ գնալ վերոյիշեալ քաղաքամասերի հայ ազգաբնակութեան հոգևոր կարիքներին, պաշտօնական դիմումն է արել քաղաքային վարչութեանը, խնդրելով յատկացնել մի ազատ հողաբաժին քաղաքային հողերից այդ տեղում հայ-լուսաւորչական եկեղեցի կառուցանելու համար։ Մենք չենք կասկածում, որ քաղ. վարչութիւնը բաւարարութիւն կը տայ սրբազանի հերթական դիմումին։ Պէտք է նկատի ունենալ, որ եկեղեցուն կից կարելի կը լինի բանալ ծխական դպրոց ևս, որով այդտեղի հայ ազգաբնակութեան զաւակները կարող կը լինեն մայրենի լեզուով ուսանել, որից այժմ զուրկ են։ Յարմար տեղ եկեղեցու համար առաջնորդը ի նկատի ունի Նախալօվկայի և Չերքէզօվսկայա փողոցի անկիւնում։

— Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան խորհրդի առաջին նիստում տեղի ունեցան պաշտօնավարող անձանց ընտրութիւններ։ Ընտրվեցին խորհրդի նախագահ՝ Գաբրիէլ Մուրինեան, փոխ-նախագահուհի՝ տ. Վիրգինէ Մամուլեան, քարտուղար՝ Արամ Նազարէթեան։ Գանձապահի ընտրութիւնը յետաձգվեց հետևեալ նիստին։

— Օլգէնինի դասախօսութիւնը Բագւում յունիսի 6-ին էլ չէ կայացել։ «Баку»-ի ասելով, դասախօսութիւնը կայանալու է այսօր, շաբաթ։

— Ցովնանեան-Մարիամեան օրիորդաց ուսումնարանը այս 1912—13 ուսումն. տարում աւարտել են հետևեալ 33 անձինք. Ասլանեան Մանեակ (վանեցի՝ ռուսահպատակ), Ահարոնեան Արփիկ (եգիպտացի), Աղայեան Անահիտ (ցղնայեցի), Արզումանեան Արփիկ (պարսկաստանցի), Աւագեան Գայիանէ (ախալցխացի), Աւագեան Նունէ (ցղնայեցի), Աւագեան Շուշանիկ (ցղնայեցի), Բաղդասարեան Արաքսիա (ալէքսանդրօպօլցի), Գէորգեան Աննա (շուշեցի), Գուլեան Մարիամ (թիֆլիսեցի), Եարալեան Վարսենիկ (թիֆլիսեցի), Թարխանեան Մարիամ (Թիֆլիսեցի), Խլղաթեան Աննա (Թելաւեցի), Կանայեան Մարգարիտ (Լոգիրցի), Ղուլիջանեան Վարսենիկ (Թիֆլիսեցի), Միրզայեան Նունէ (Թիֆլիսեցի), Մկրտչեան Շուշանիկ (կարնեցի), Մնացականեան Եղիսաբէթ (ախալցխացի), Մելիքեան Սիրանոյշ (Թիֆլիսեցի), Մեհրաբեան Վարսենիկ (Թիֆլիսեցի), Մակարեան Թամար (Թիֆլիսեցի), Յակոբջանեան Սօֆիկ (կարնեցի), Յարութիւնեան Աստղիկ (ղազախեցի), Յովսէփեան Նատալիա (Թիֆլիսեցի), Նալբանդեան Սիլվիա (Թիֆլիսեցի), Նալբանդեան Վարսենիկ (Թիֆլիսեցի), Նալբանդեան Փեփրոնէ (ախալքալաքցի), Նաւթիկեան Մարիամ (Թիֆլիսեցի), Չիլ-Յակոբեան Նունէ (ախալցխացի), Ջամհարեան Սիրանոյշ (Թիֆլիսեցի), Սիրունեան Աստղիկ (Թիֆլիսեցի), Փիրալեան Սաթենիկ (Թիֆլիսեցի), Օզարաշեան Մարթա (ախալքալաքցի)։ Սրանցից 7 հոգի պէտք է վերաքննվեն։

— Թիֆլիսի Մանթաշեան առևտրական դպրոցը աւարտեցին 21 հոգի, որոնք ըստ ազգութեան ստորաբաժանվում են այսպէս. ռուսներ՝ 4, լեհ՝ 1, վրացիներ 3, հայեր՝ 9, հրէաներ՝ 3, թուրք 1։ Ընթացաւարտները պատրաստված են հաշւապահութեան, թղթակիցների պաշտօնների համար (ռուսերէն, գերմաներէն և տեղական լեզուներով)։ Եթէ որևէ առևտրա-արդիւնաբերական հաստատութիւն կը կամենայ հրաւիրել յիշեալ երիտասարդներից, կարող է տեղեկութիւնների համար դիմել հոգաբ. խորհրդի նախագահ Ա. Միլեանին կամ դպրոցի տեսուչ Վ. Բարսեղեանին։

— Լրագիրների ասելով, յունիսի 5-ին Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան մէջ Կազախօվը կարդացել է մի զեկուցում Նաւթլուղի և Սաբուրթալօյի հողերի համեմատական գնահատութեան մասին, պօլիտեխնիկումի կառուցման առիթով։ Զեկուցագիրը յանձնված է տպագրութեան։

— «Каспій»-ի ասելով Բագուի նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհրդի նախագահ Ա. Ղուկասեանը, Պ. Ղուկասեանը և ինժեներ Պ. Կնեազեվը քաղաքագլուխ Մարտինօվի միջոցով նուիրել են 6000 րուբլի — Ա. Ղուկասեանը 3000 ր., Պ. Ղուկասեանը 2000 ր. և Պ. Կնեազեվը 1000 ր. — օդային նաւատորմի միջոցները շատացնելու համար։

— Թիֆլիսի դատ. պալատի որոշմամբ Բագւում հրատարակվող «Զվէնի Ծղարօ» թերթը դադարեց։

— Բագւում Ի. Բօզինը միջնորդել է թոյլատրել իրան բանալ երաժշտական դասընթացքներ։

— Մեզ հաղորդում են, որ այս ամառ Դիլիջանում մի շարք ներկայացումներ տալու համար կազմված է դերասանական խումբ հետևեալ անձերից. տ. տ. Աղնիւ, Արաքս, Գուլազեան, պ. պ. Անդրանիկ, Բերոյեան, Զարիֆեան, Միրաղեան, Միրզայեան, Ուշտունի, Զաւուշեան և Ծոնեան։

— Աղդաշում հինգ անյայտ անձինք գերել են 10-ամեայ գիմնազիստ Լազարեանին, որի համար փրկանք էին պահանջում 20,000 րուբլի։ Ոստիկանութեանը աջողվեց ձերբակալել գերողներին և տանել Բագու, իսկ գիմնազիստը անվնաս գտնվեց Աղդաշից 80 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Խոսբով գիւղում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՓՈՂԸ ՇԱՀԻՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ ԵՐԳԵՐԻ ՄԷՋ

Մեր ժողովրդական ազգային աւանդութիւնները պատմում են, որ սատանան Աստուծու դէմ իր մղած կռւը յաղթութեամբ պսակելու համար սկսեց զանազան կուռքերով ու պատկերներով մարդկանց միտքն զբաղեցնել ու գրաւել։ Սակայն, երբ նա համոզվեց, որ իր լարած բոլոր մեքենայական դաւերն ի զուր անցան, մտածեց-մտածեց և ստեղծագործեց կուռքերից ու աստուածներից հզօրագոյնը՝ փողը։

Սատանան չը սխալվեց. փողի երկրպագութեան պաշտամունքը մինչև օրս էլ շարունակվում է. նա գալիս է հեռաւոր հնութեան խորքերից և ներկայումս ոչ միայն չէ նւազում, այլ և հասել է իր զարգացման գագաթնակէտին։

Հնումը Դիօգինէս փիլիսոփան էր միայն, որ արհամարհեց աշխարհի վայելքներն ու հարստութիւնը և ապրեց մի տակառի մէջ, բաւականանալով մի կոտրած խեցեղէն ամանով՝ ջուր խմելու համար. բայց վերջը այն էլ կոտրեց, դէն շպրտեց, երբ տեսաւ, որ մի երեխայ բռով է ջուր խմում։

Նոյն տակառակեաց ապրուստը կեանքի մէջ ունի և մեր բանաստեղծը, և այն բողոքն ու տրտունջը, որ լսվում է նրա երգերի մէջ փողի դէմ, ոչ թէ խօսքերի կուտուածք է, այլ մի որոշ համոզմունք, որ նրա մէջ մանկութիւնից համրին ու արիւն է դարձել. Նա ատող է փողը ոչ միայն լոկ խօսքերով, այլ և իրօք ու իրականութեան մէջ։

Այն օրվանից, որ եկայ աշխարհ,
Ատեցի փողն անարգար։

Եւ ինչի՞ է հարկաւոր փողը բանաստեղծին. ինչ նշանակութիւն ունեն նրա համար երկրային անցաւոր բարիքները, քանի որ նա գտել է երկնային իսկական փառքի աղբիւրը։

Խմել եմ երկնից բաժակն.
Վառ է իմ սրտիս կրակն.
Չի ներում իմ ժամանակն,
Բաղ պաշտի անարդ փողի։

Նա ատում է փողը, նա «նրա հետ բան չունի, նրա հետ խօսելու բերան չունի, նրա անաստւած ընթացքի դէմ պատասխան չունի տալու»։ Եւ ապա բուռն ոգևորութեամբ, որ միայն մաքուր զգացմունքի տէր մարդկանց է յատուկ, ահա թէ նա ինչ է ասում փողին երեսն ի վեր.

Իմ բնութիւնն չի գայ քեզ հետ համաձայն.
Ես կատեմ միշտ փողն, կատեմ քեզ ունայն.
Եւ կապրեմ առատ իմ սրտովս լայն,
Կը պաշտեմ հաստատ սէրն միմիայն։

Ինչ թէ կարող է բանաստեղծի ծովածաւալ սիրտը, որը ընդունակ է ամբողջ տիեզերքն իր մէջ ամփոփել և կեանքի առաջադրած բոլոր արտայայտութիւններին արձագանք տալ, որը շարունակ իրան զգում է բնութեան ու նրա հրաշալիքների հետ ձուլված, սահմանափակվել մի քանի ինչ-որ սև կօպէկներով, որոնք կարող են միմիայն նրա անասնական, ֆիզիքական կեանքի մի քանի ստոր պահանջները բաւարարել։ Ոչ, նրա համար աւելի թանգարժէք ու գերադաս է մի փոքրիկ ծաղիկը, ազատ թռչնիկի ուրախ ծլվլոցը, արևի ու ամպերի շառագունած խաղը արշալոյսի կամ վերջալոյսի ժամերին, քան թէ ոսկին, արծաթը, կայքը, փուչ կարողութիւնը։

Հէր վառված անմահ սէրն
Կը տամ չնչին մեռաղին.
Այդ մաքին հետ հաշւվիլ
Երբէք չեմ կարող. իմացէք։

Եթէ ֆրանսիական «ոճը ինքը մարդն է» ասածը իր մէջ որոշ ճշմարտութիւն պարունակում է, ապա ուրեմն պէտք է ասած, որ նա այստեղ սրբութիւն սրբոց է։

Մեր բանաստեղծի խօսքն ու գործը երբէք իրար չեն հակասում և նրա մէջ այս տեսակէտից թագաւորում է մի զարմանալի ներդաշնակութիւն.

Ես եմ հայ ազգի միջին
Արծաթն ատող, իմացէք,
Չը սիրող, չընդունող,
Նրան չը յարգող, իմացէք։

Ինչպէս վերևում տեսանք, բանաստեղծ Խաչատուրը տեսականապէս փողին հակադրում է սէրը դէպի կեանքը, մարդիկ և բնութիւնը.

Որն կայք, եղածի, որն սնոտի փառքի,
Դու էլ տուեցիր մին գեղեցիկ պատկեր ինձի։

Իսկ գործնականապէս՝ աշխատանքը, տանկուն ու համառ աշխատանքը. փողը մարդուն ծուլութեան վարժեցնելով՝ անընդհատ է դարձնում նրան մինչև վերջը գոյութեան կռւին ու պայքարը աջող շարունակելու.

Եղիր միշտ աշխատող,
Ոչ փողին պաշտող։

Որովհետև երբ՝

Բացին դռները մեծ, սկսան ապրել փառահեղ,
Վարժվան ծուլութեան, հասան մոլորութեան ծայրայեղ.
Չոր հացի կարօտն էլ սկսաւ ուտել միւր ու եղ,
Մոռացան ամեն արուեստ, հեշտ վաստակին ընկան համեղ։

Բայց յանկարծ, ով չար ճակատագիր, արուեստ մոռացող ու ծուլութեան վարժվողներին դու՝

Քանդեցիր սուրբ ողջին, չը թողիր չուռչը մէկի,
Այրեցիր խառն մէկտեղ, թագի հետ էլ չուրը քչալ։

Բայց այդ, կեանքի մէջ շատ քիչ է պատահում, որ մարդն ինքը վայելէ իր վաստակը.

Կեանքիս մէջ շատ եմ տեսել անհամար ժողովող, դիզող,
Վերջը բոլորը այլոց թողած՝ անօթի մեռնող, իմացէք։

Ահա այդ սպառնալիքի առաջ բանաստեղծը զուրգուրանքով դիմում է ինքն իրան.

Ո՞վ Խաչատուր, քաջ ես դու այդ բանում,
Արծաթասէր հաշւելուր անունը։

Բայց որքանով է բղխում նրա արծաթատեաց հոգու այդ անհաշտ ոյժը, ինչու է նա կռւում, պայքարում փողի, հարստութեան, փարթամ ծուլութեան դէմ. արդեօք նա ինչ չարիք է տեսնում փողի մէջ։ Այո, փողն է, որ մարդկանց մէջ անհաւասարութիւն է առաջ բերում. փողն է տնօրինողը մեր ընկերավարական-տնտեսական բաղդի, և, ով չար հեգնանք, միշտ աշխատող, արիւնքրտինք թափողը մերկ ու քաղցած է մնում, իսկ անգործ, խեղճի աշխատանքը շահագործող վամպիրը՝ կուշտ ու փառքի մէջ փայլող։ Փողն է, որ միևնոյն մարդուց կերտում է իշխան և ստրուկ, տէր և ծառայ, հարուստ ու աղքատ.

Կեանքիս մէջ որքան երկիր տեսայ,
Բոլորն էլ անկանօն, անհաւասար տեսայ.
Մարդկանց վիճակը միևնոյն տեսակ տեսայ,
Մէկին հարուստ, հազարին մշակ տեսայ։

Կապիտալիզմի անողոք օրէնքը, որպէս տարերական ոյժ, կապել-կաշկանդել է ամենքի ոտն ու ձեռը. ոչ ոք չէ կարող շեղվել նրա գծած շաւղից, և նա մեզ որպէս գերիներ շղթայակապ անդադար քշում է ու քշում, դէպի ուր, մենք էլ չը գիտենք։

Քեզ է շղթան փողը մարդկանց ոտին։

Բանաստեղծը զգում է, արտնջում է, որ փողն է մեր կեանքի կուսծաղիկը, որ մարդիկ ծախած իրանց օրն ու արևը՝ ընկել են փողի ետևից. Նա է պատճառը, որ Աբարիչ-Ստեղծողին հանել ենք մեր մտքից, դարձել ենք անհաւատ, անպիտան. Նա է ամեն չարեաց արմատը, ծնողը, մեր մէջ խռովութիւն սերմանողը։

Թունաւորող մեր կենաց քաղցր համեղ թէլը դու ես,
Բաժանող եղբօր եղբօրից, մէջտեղ ընկած զէլը դու ես.
Ով ունին մահ տուաւ, պատճառը հէնց էլի դու ես.
Փրախտ աշխարհն չինել ես փչալից, անպատւ անպիտան։

Արդ՝ ժամանակակից կեանքի բոլոր այլանդակ ու անբնական երևոյթները փողը համարելով՝ տեսնենք մեր բանաստեղծը ինչ դատավճիռ է կարդում նրա մասին։

Այդ դատավճիռներից մէկը խիստ անողոք է և քարասիրտ, թէև անմեղ ու միամիտ

[illegible]

Ահա վերջացաւ քանասացութիւնը ...

[illegible]

Արմատ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

Ներկայացումը բաց արին ... Գ. Միքայելեան և Ց. Տէր-Գրիգորեան

թատրօնը լցրած հասարակութեան բուռն ծափահարութեան տակ:

Առաջին ողջոյնի խօսքերը եղաւ հայկական սեկցիայի կողմից յանձին Ա. Նազարեթեանի:

Տէր-Գրիգորեանը իր ձօնի մէջ բաղձանք էր յայտնում իրականացված տեսնել սեփական հայկական թատրօնի գաղափարը:

Ցետոյ ուղերձներ կարդացին Ժող. Տան վրացական սեկցիան, վրացի սիրողների խումբը և Խարփուխի հաս. ակումբը իր ներկայացուցիչների միջոցով:

Տէր-Դաւթեան յայտնեց իր ջերմ շնորհակալութիւնը իւրաքանչիւրին առանձին, այժ ու կարողութիւն մաղթեց հայկական սեկցիային և սիրողներին առաջ տանելու իր սրտին մօտ ժողովրդական թատրօնական գործը, առանձնապէս սիրողներին յորդորեց լինել խոհեմ ու ջանասէր, իսկ հասարակութեանը ցանկացաւ աջողութիւն:

Մնացանք յիշել, որ հայկ. սեկցիան յօբելեարին նուիրեց մի ընծայ:

Այս ներկայացումով էլ փակվեց հայկական սեկցիայի գործունէութիւնը ամառվայ ընթացքում մինչև օգոստոսի 15-ը: Տ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ

Բագու, 31 մայիսի

Թիւրքաց դրամատիկ արտիստների մի խումբ այսօր, ցերեկվայ ժամը 1-ին, ասիական երաժշտութեամբ ներկայացրեց «Ասլի և Քեարամ» պատմական դրաման 4 գործ. և 6 պատկ., հեղ. Ռ.-բ. Հաջիբէկովի:

Պիէսան լինելով հայերի և պարսիկների կեանքից՝ բաւական հասարակութիւն էր գրաւել դէպի Թաղիևի թատրօնը:

Պարսկական տիրապետութեան ժամանակ Սպահանի շահի որդի Քեարամը սիրահարվում է հայ քահանայի աղջիկ Ասլիին: Սակայն Քեարամը մերժվում է քահանայից, որից յետոյ որդին դիմում է իր հօր՝ շահի օգնութեանը, որին քահանան նոյնպէս մերժում է: Բայց երբ նկատում է, որ շահը բռնի կերպով պիտի խլէ իր աղջկան ու տայ Քեարամին, մի գիշեր թողնում է Սպահանն ու գաղթում օսմանցոց երկիր:

Քեարամը աշուղ դառած իր հաւատարիմ ընկերոջ հետ սկսում է պտտել զանազան քաղաքներ, գիւղեր և վերջապէս գտնում է քահանայի տունը: Վերջը սա, իմանալով Քեարամի գալը, գանգատվում է Ռամազան բէյին և Շէյխ-Նուրանին, որոնք բանտարկում են Քեարամին: Քննութիւնից յետոյ, շէյխը հրամայում է քահանային յանձնել Ասլիին Քեարամին: Վերջինս բօլշևական ուրախութեան ազդեցութեան տակ խելագարվում է:

Ահա ամբողջ պիէսայի բովանդակութիւնը:

Բեմը բոլորովին յարմարեցված էր բովանդակութեանը: Շահի դերը կատարում էր Գէօգչայսկին, Քեարամի դերը՝ Սարաբսկին, Ասլիի դերը՝ Աղդամսկին, իսկ հայ քահանայի դերը՝ Տերեգուլովը:

Ոչ միայն կանանց դերերը տղամարդիկ էին կատարում, այլև ամբողջ թատրօնում մի հատիկ թուրքուհի չը կար:

Խաղը ընդհանրապէս անցաւ բաւական աջող: Ս. Գարագաշ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հաղբուրթ, 19 մայիսի

Հաղբուրթի հայոց եկ.-ծխ. դպրոցի շինութեան յանձնաժողովը սրանով բոլոր հաղբուրթցիներին յայտնում է, որ շինութեան հիմքը դրված է մայիսի 18-ին և ժողովրդի սրտագին վերաբերմունքը թոյլ է տալիս յուսալու, որ շուտով ամբողջ շէնքը գլուխ կը գայ:

Մինչև օրս ստացված են այդ նպատակով հետևեալ նուիրատուութիւնները՝ պ. Միքայէլ Տէր-Դաւթեանից 1000 ր., Համբ. և եղբ. Ցակոբեաններից 250 ր., Ս. Միրզոյեանից 100 ր., հանգ. Գ. Աթալեանի ժառանգներից 100 ր., հ. Նորայր ք. Տէր-Մովսիսեանից 30 ր., Մ. Ցակոբեանից 30 ր., Իվան Աւագեանից 30 ր., հ. Կ. քահ. Աւետիսեանից 25 ր., Ղ. Աւետիսեանից 20 ր., Ստ. Ստեփանեանից 25 ր., Ս. Տէր-Գասպարեանից 15 ր., Ս. Պօղոսեանից 15 ր., Եփրեմ Ստեփանեանից 10 ր., հ. Ստ. ք. Տէր-Ստեփանեանից 10 ր., Նիկօլայ Ահարոնեանից 10 ր., Փ. Աբրահամեանից 10 ր., հ. Կ. քահ. Աթալեանից 5 ր., Մ. Մարտիրոսեանից 5 ր., բժ. Արսէն Լալայեանից 5 ր., տիկ. Ա. Ցակոբեանից 10 ր., Բախիշ Մաղունցից 5 ր., Իսրայէլ Աթալեանից 2 ր., մի ներկայացումից գուտ արդիւնք 58 րուբ. 15 կոպ: Ընդամէնը 1770 ր. 15 կ.: Ստացված դրամից մինչև օրս ծախսված է 663 ր. 7 կ.՝ կրի, քարի, աւազի և հիմքը փորելու վրայ:

Բոլոր նուիրատուներին յանձնաժողովս յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը, նմանապէս նրանց, որոնք ձրիաբար աշխատել և աշխատում են շինութեան վրայ:

Ցանձնաժողով լիայոյս է, որ օտարընակ հաղբուրթցիներն էլ չը պիտի զլանան իրանց օգնութիւնը հասցնելու:

Ցանձնաժողովի Նախագահ՝ Ս. Ստեփանեանց

Անդամ-քարտուղար՝ Ս. Տէր-Գասպարեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Պետերբուրգում Պիրագօվեան համագումարը փակվելուց առաջ բանաձև ընդունեց մահվան պատժի դէմ:

✦ Սիբիրից Վլադիկավկազ է վերադարձել յայտնի աւազակապետ Զէլիմ-խանի ընտանիքը, որ Սիբիրում ամսական ստանում էր 19 ր. պետական գանձատնից:

✦ «Р. Молва»-ին հեռագրում են Բերլինից, որ երբ թէ Բօլգարիան մերժեց ուղարկել իր ներկայացուցչին Պետերբուրգում կայանալիք վեհաժողովին, պահանջելով Սերբիայից հինգ օրվայ մէջ կատարել պայմանագիրը: Դանէվը մասնաւոր խօսակցութեան մէջ դրութիւնը համարել է չափազանց կրիտիկական և պատերազմը Սերբիայի հետ համարեա անխուսափելի:

✦ Սերբիական գահաժառանգը Բէլգրադ է եկել Ուսկիւբից և զօրքի անունից առաջարկել է Պաշիչին մերժել բօլգարական պահանջները և թոյլ չը տալ ստեղծելու մեծ Բօլգարիա:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

(20) (М. 239916) 2—1

Извѣщаю
г. г. кліентовъ, что для ихъ удобства мною снято въ самомъ центрѣ города на **Эриванской площ.** уголъ Пушкинской и Армянскаго баз. № 2 при пом. **Стр. О-ва «Волга»** помѣщеніе для ПРІЕМА ОБЪЯВЛЕНІЙ, какъ для мѣстныхъ, такъ и для иногородныхъ газетъ и журналовъ утромъ съ 9 ч. до 3½ ч. дня, веч. съ 5 ч. до 7½ ч. веч. на условіяхъ съ разсрочкой платежа. Отъ нѣкоторыхъ газетъ имѣю исключительное право пріема объявленій. Тамъ же принимается **переписка** дѣлов. бумагъ на **пишущихъ машинахъ.**
Справиться по телефону: 1) Ваке около Дворян. гимназіи, соб. д. тел. № 925. 2) Гост. Ветцеля, Мих. пр. тел. № 380.
Съ сов. почт. агентъ
М. А. ГАЖОНІА
(օ. մ.) 464. 5—3

ՀՐԱՒԷՐ
Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականները՝ կիրակի, ամսիս 9-ին, առաւ. ժամը 11-ին հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցի առաջին ընդհանուր ժողովի, ընտրելու նոր երեցփոխ և քննելու նախկին երեցփոխի հաշիւները:
Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
475. 2—1

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԻՊՔԻՑ
Վաճառվում են Յ. Դաղբաշեանի բառարանների ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ
ՌՈՒՍ-ՀԱՅ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ գինը 8 ր., կազմած 9 ր.:
ՀԱՅ-ՌՈՒՍ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌ., գինը 6 ր. կազմած 6 ր. 50 կ.: Երկու բառարանները միասին 12 ր.: Ճանապարհածախսը հեղինակի վրայ: Դիմել՝ А. Дагбашяну. Коргановская ул. № 9. кв. 2 Въ г. Тифлисъ.
ե. շ. 383. 10—8

ՀՐԱՒԷՐ
Նորին բարձր սրբազնութիւն առաջնորդի գրաւոր հրամանի համաձայն, Շամքօռեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցու չափահաս ծխականները՝ կիրակի, ամսիս 9-ին, առաւ. ժամը 11-ին, հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի առաջին ընդհանուր ժողովի:
Օրակարգի հարցերն են.
1) Ընտրութիւն մի հոգաբարձուի:
2) Լսել վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը հաշիւների վերաբերեալ:
3) 1913/14 ուսումնական տարվայ նախահաշւի քննութիւն:
4) Ընթացիկ հարցեր:
Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
473. 1—1

ՀՕՆՍՐՐԵԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց: Գործածելու ձևնարկը կցվում է արկղիկին: Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.:
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայաման բնգացք:
ՊԱՀԵՍՏ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека В. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով: Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով:
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղայի Ապրանքների վաճառանոցում:
(շ.) 0—22

ՀՐԱՒԷՐ
Համաձայն վիճակային կօնսիստորիայի ներկայ տարվայ մայիսի 30-ին № 2639 առաջադրութեան, Թիֆլիսի Հրեշտակապետաց եկեղեցում նշանակված է նոր երեցփոխի և երկու հաշւետեսների ընտրութիւն կիրակի, յունիսի 9-ին, պատարագից յետոյ, առաւօտեան ժամը 12-ին. ուստի խնդրում եմ նոյն եկեղեցու ծխականներին շնորհ բերել նշանակված ընտրութեան մասնակցելու:
Գործակալ Ա. մասի Թիֆլիսի եկեղեց.
Սարգիս ա.-ք. Շիօյեանց
(շ.) 469. 2—2

ՀՐԱՒԷՐ
Կիրակի, ամսիս 9-ին, առաւօտեան ժամը 11½-ին նշանակված է Ջգրաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցու ծխական երկրորդ ժողովի շարունակութիւնը: Հոգաբարձութիւնս խնդրում է յարգելի ծխականներին, ի նկատի առնելով խնդիրների լրջութիւնը, շնորհ բերել եկեղեցի:
Հոգաբարձութիւն
471. 2—1

ՅՈՒՆԻՍԻ 15-ԻՑ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼՈՒՄ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԲԱՑՈՒՄ Է
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
ՈՐ ՏԵՒԵԼՈՒ Է ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 20-Ը
Դասընթացքներում ընդունվում են ծխական և ժողովրդական դպրոցների ուսուցիչ ուսուցիչները, նաև հասակաւոր անձինք:
Դասընթացքներին դասաւանդվելու են տեսականօրէն և գործնականօրէն՝ երկրագործութիւն (ընդհանուր և մասնաւոր), անասնապահութիւն, կաթնատնտեսութիւն, մեղուաբուծութիւն, թռչնաբուծութիւն, այգեգործութիւն, բոյսերի հիւանդութիւն, գիւղատնտեսական տեխնօլօգիա, կօօպերացիա: Բացի դա լինելու են պարապմունքներ ծաղկահատութիւնից և մարմնամարզութիւնից:
ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ: ՕՏԱՐ ՏԵՂԵՐԻՑ ԵԿԱԾՆԵՐԻՆ ՏՐՎՈՒՄ Է ԲՆԱԿԱՐԱՆ:
Խնդիրներով դիմել՝ Александрополь. Завѣдующему Сельско-хоз. Курс. Хач. Диланяну.
շ. ե. հ. 470. 5—1

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հիւանդաբեր տարրերի հետ շփվելուց կամ հասարակ կեղտոտվելուց յետոյ հարկաւոր է
ԱԽՏԱՀԱՆԵԼ ՁԵՌՆԵՐԸ
«№ 4711 Կարբոլեան սապոնով»:

(М. 235572/235577)

ՀՐԱՒԷՐ
Թեմիս սրբազան առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, Թիֆլիսի Կաթողիկէ ս. Աստուածածին (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցում նշանակված է եկեղեցական-ծխական հոգաբարձուների և հաշւետեսների ընտրութիւն կիրակի, ամսիս 9-ին, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին. ուստի խնդրում եմ նոյն եկեղեցու ձայնատու ծխականներին, շնորհ բերել նշանակված ժամին ընտրութեանը մասնակցելու:
Այս ժողովը երկրորդ և վերջինն է համարվում:
Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների Ա. մասի գործակալ՝ Սարգիս աւ.-ք. Շիօյեանց
475. 2—1

ՁԵՂԱԾ ԴԷՊՔ!!!
ՄԻԱՅՆ 2 Ր. 95 Կ.

Ուղարկում ենք հետևեալ 14 արժէքաւոր իրերը. 1) Տղամարդու գրպանի շքեղ և դիմացկուն ժամացոյց «Անկեր» (ոչ-ցիլինդր) անդլիական սև պողպատից, գլխից լարվող 36 ժամը մէկ անգամ, ընթացքը ձայնեղ՝ 15 քարով: 2) Նորաձև շքեղ շղթայ, իսկ կանանց համար պարանոցի շղթայ: 3) Բրէլօկ կինեմատօգրաֆ հետաքրքրական նկար. կամ կողմնացոյց: 4) Զամշէ քսակ ժամացոյցը փչանալուց պահպանելու համար: 5) Թեզեցիկ մատանի ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց պարիզեան ակնով: 6) Թատրօնական բինօկլ 4 ախրօմատիկ. ապակիով սովորական մեծութեան, որ մօտեցնում է շատ հեռու տարածութեան վրայ: Ժամացոյցը զօղերից պաշտպանող: 8) Պարիզեան պլաստօգրաֆ, որ կէտ առ կէտ ցոյց է տալիս ամենատեսակ տեսարաններ ինչպէս բնականում: 9—14) Սրա համար 6 հատ շատ հետաքրքրական նկարներ: Ամբողջ գարնիտուրի գինն է միայն **2 ր. 95 կ.**, 2 գարն. **5 ր. 50 կ.**, 4 գարն. **10 ր. 50 կ.**: Վերոյիշեալ գարնիտուրը ամենալաւ յատկութեան բարձր տեսակի ժամացոյցով և իրերով **3 ր. 95 կ.**, 2 գարն. **7 ր. 40 կ.**: Գարնիտուր՝ կանացի ժամացոյցով **3 ր. 70 կ.**: Նոյնպիսին 3 փական ունեցող ժամացոյցով 1 րուբ. թանգ: Ճանապարհածախսը 2 հատին 40 կ. (Սիբիր 75 կ.): Ժամացոյցն ուղարկվում է ճշգված մինչև րօպէն և 8 տարվայ երաշխաւորութեամբ՝ վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի:
Հասցէագրել. Т-во «АККУРАТНОСТЬ». Варшава. отд. 92.
(յուն. 8) (В. 32287) 2—2

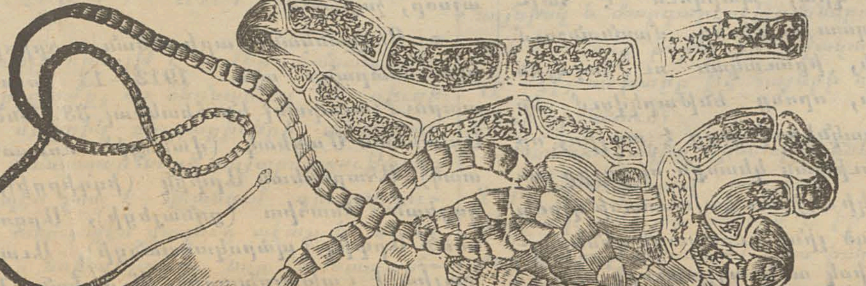
ՆԱԽԿԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ՆՄԱՆ
ՎԵՐՍԿՍԵՑԻ ՏԱՐԱԾԵԼ
ՍՕԼԻՏԵՐԻ ԴԷՄ
(ՏԱՓԱԿ ՃԻՃՈՒ)
Ամենաարմատական միջոցը, որով 30 տարվայ ընթացքում բժշկվել են աւելի քան 10,000 մարդ: Կան բազմաթիւ շնորհակալական նամակներ: Գինն է Թիֆլիսում 3 ր., դուրսը 3 ր. 50 կոպ., որը ստանալուց անմիջապէս ուղարկվում է դեղը կարևոր ցուցմունքներով: Տեխնիքական յարմարութեան պատճառով պահանջներ հասցէագրել՝ Тифлисъ, до востребованія Арутюну Ахназарову.
467. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный